

Un Pròleg suprahumorístic de Josep Carner

Per Pere Roca i Garriga

Desitjaria manifestar, d'antuvi, que aquestes línies, mecanografiades que foren i trameses a "Quadern" quan encara eren lluny de parvenir a maturitat, aspiren a ésser llegides amb benevolença, ja que tenen el mèrit innegable d'ésser, en la intenció del qui les ha escrites, una contribució de caràcter positiu al Centenari de la naixença d'un escriptor senyorívol que, ultra no poques excel·lències que no fan al cas, merescué del comú consens dels seus coterranis el qualificatiu singularment comprometedor de "Príncep de la Poesia Catalana".

Els Responsables

D'una Obra tan important com és el Pròleg en qüestió, cal senyalar-ne, amb el dit, ben entès que "sine ira et studio", els Responsables. Doncs, delatem-los sense pensar-hi més. Heus-los ací en fila: Francesc Trabal (el Capitost), Joan Oliver -que seria, per a la posteritat de la poesia nostrada, el famós "Pere Quart"-, Armand Obiols -el viciós del pseudònim-, Antoni Vila Arrufat, Miquel Carreras, Ricard Marlet, Josep M.ª Trabal, Lluís Parcerissa. O sigui, la Colla de Sabadell, altrament el Cor de Santa Rita.

Però anem al gra.

L'any 1925 -en fa doncs gairebé una seixantena-, i gràcies a la virtualitat de les conegudes ocurrències i de les sovint evocades facècies de Francesc Trabal i de tota aquesta colla, que venia a representar la més espavilada intel·lectualitat sabadellenca de l'època, Sabadell entrava, amb irrupció famosa, com de cavall sicilià si m'és permesa la comparança, en el món literari de Catalunya, evadint-se, doncs, de qualsevol provincianisme. D'aquella Catalunya -diguem-ho tot- de la Dictadura d'opereta del General Primo de Rivera, la qual tenia a la seva mà, com a arma per a fer anar drets els elements no conformistes d'aquella situació, l'arbitrarietat de la censura prèvia, amenaçadora certament com espasa de Damocles, però, pel que es veu, fàcilment escamotejable. Arbitrarietat aqueixa, que havia d'heure-seles amb una altra -i alta-. Arbitrarietat, subtil, finíssima i rica en recursos de bon trampejador: la del Noucentisme.

La tarja, passaport o aval -digueu-ho com us plagui- que franquejà als nostres egresis lletraferits de l'època les portes del

món literari català, fou un Llibre de singulars característiques, aberrant diria jo, gairebé desproveït de lletra impresa, o sigui de text literari; un llibre com una irrealitat vivent, l'autoria del qual corresponia a l'esmentat col·lectiu, informal en tots els sentits, però de molta empenta, que sortí amb el títol manuset i innocu de "L'ANY QUE VE". Es tractava d'un llibre d'aquells que, pel cap baix i sense que això equivalgui a restar-li mèrit ni importància, sinó tot el contrari, cal mirar-lo almenys dues vegades, i del dret i de l'inrevés, per poder assolir la certesa que no, que la vista no us enganya.

J. Carner a la dècada dels anys vint.

L'obra en qüestió, curiosa a tot ser-ho, eixia -d'on podia sortir sinó?- dels Obradors de Cal Sallent, que ja és dir-ho tot, i -ara ve la bona!- en ella la figura del moment de les lletres catalanes, el poeta i prosador de meravella Josep Carner, s'havia dignat posar-hi Pròleg.

D'aquests dos fets, remarcables i potser seria més exacte dir-ne trascendentals, en tenien la culpa, tota la culpa, l'estol de bromistes sabadellenes d'exultant juvenesa física i d'una envejable salut espiritual que, aplegats per una força centripeta a prova de tota crítica, només pensaven quina en farien amb la lloable intenció de

desvetllar els seus conciutadans, víctimes de l'ensopiment quasi letàrgic que els donava l'aburgesament general propi d'una època de vaques més aviat grasses.

L'Autor

Pròleg, dèiem. I quin Pròleg, senyors! Un senyor Pròleg -no sabríem estar-nos d'escriure'l amb majúscula, "étant doné" la seva importància i substantivitat, dit sigui per a il·lustració del lector que no pugui comptar entre els gaudis més clars de la seva vida intel·lectual el d'haver-lo llegit almenys una vegada que resulta ésser el més hiperbòlic i desproporcionat de tots els Pròlegs que, tant ací com arreu, s'hagin mai fet i desfet... I que a hores d'ara, inútils els nostres no regatejats esforços per interpretar-ne la secreta, íntima intenció que el justifica i per descobrir-ne el veritable fons, no entenem encara ben bé què vol dir o què diu en realitat, ni on va o d'on ve.

Recordem, per tal de centrar mínimament les coses que ens ocupen, que l'esmentat poeta barceloní avalador del llibre absurd, detonant, provocatiu -almenys això és el que sembla ésser quan hom el mira sense informació prèvia- de la joventut intel·lectual sabadellenca, ja era aleshores figura cabdal i paradigmàtica del moviment que diríem artístic-cultural català del Noucentisme, es tractava de la moda amb pretensions de perennitat, o almenys de secular pervivència, que aleshores privava a casa nostra i que havia de cobrir, si més no, una etapa llarga i no pas de les menys glorioses de la vida del país, donant-li peculiar fesomia d'auri ribatge del Mare Nostrum, feu del més consistent, si no de l'únic classicisme.

Era, aqueixa moda, un corrent perfectament definit, nascut amb delatora coincidència amb la Mancomunitat de Prat de la Riba i considerat pels entesos, que sempre acostumen a haver-n'hi, i que per molts anys així sigui, com exponent perfecte, apropiadíssim, de les aspiracions de plenitud, majoria d'edat i etapa de normalitat, segles ha anhelada, de Catalunya, passat ja el tràmit -del qual valia més no parlar massa, puix era sobretot i més que res, un gemec balbuç o un clam planyívol, excessivament carregat de sentiment i no massa rodó en la seva forma- de la famosa Renaixença.

El seu credo estètic -vull dir el del Noucentisme- es basava sobre la Norma, la Normalitat i la Normativa, una mena de triada inventada amb un gest de sobirana Arbitrarietat per a poblar, de moment, com a inici d'una colonització que havia de rebre després nombrosos estandants, un Olimp Català que volia tenir molta retirada amb el de l'antiguitat hel·lènica, però que no havia d'arribar a confondre-s'hi, per tal de no deixar esvaïr les caríssimes essències nostrades que havien resistit a la malaltia del Modernisme finisecular.

I la Peça

No ens cabria dintre les dimensions d'un article com els que ací se solen inserir, l'anàlisi, l'intent d'interpretació i el judici crític del Pròleg que és objecte d'aquest nostre entreteniment. La seva densitat òbvia i el que amaga a la rebotiga és difícilment mesurable. Amb el temps, i comptant amb la bona fe d'algú que s'hi interessà amb un punt d'amor propi, això podria fer-se. Però el que és ara, la cosa ha de restar com un desig insatisfet, com una meta no assolida.

Amb un total de poc més de cinc pàgines, el Pròleg mostra tres parts ben diferenciades, escolàsticament disposades. La Primera ve a ser, després de donar "coba" a l'estol dels autors del llibre, una Definició de l'Humor Suprasensible, invent de l'egregi Prologuista. La Segona una divagació, amb deix d'assaig molt seriós, de l'Obvietat Catalana, o sigui, del xaronisme i rusticitat endèmics de la gent d'aquest país. I la Tercera és consagrada a fer un Elogi Hiperbòlic de la nostra Ciutat i del Vallès. Notable la densitat, com dèiem més amunt, d'aquestes pàgines de prosa, magistral com a carneriana; la qual cosa fa encara més palesa l'absència gairebé total de text a la quarantena de pàgines següents, les quals, parlant en termes tipogràfics, són un autèntic desert pel que fa a presència de lletra amb uns determinats dibuixos tots ells maldestres, si exceptuem, com és de tota justícia, el del Vila Arrufat i el de J.M.T., dissonants per massa "ben fets".

Deixant l'anàlisi i glossa de les dues primeres, em referiré ací només a la Tercera. Reconeix que, si no inadmissible, almenys és irregular aquesta manera de procedir. Però, ja me'n disculpava al començament.

Aquesta part, que s'estén a quelcom més d'una pàgina, és la de l'Ensabonada portada al seu grau màxim, poc menys que -amb tots els respectes- delirant. I no va adreçada exclusivament als qui formen i integren la Colla d'en Francesc Trabal -o sigui, els membres de la preclara "Confraria de l'Humor Suprasensible", dels quals diu que "són barcelonins amb una perspectiva", sinó a la Ciutat mateixa, a Sabadell. Aquesta ciutat, diu sense posar

cap fre al càlam, és per a ell la Ciutat "up-to-date" i té el mateix grau de potència lumínica que París... "De Sabadell -afirma amb gest educat i cortès que no sabem si és sincer o degut a l'imperatiu de les bones maneres- ens ve una llum elegantíssima, depuradora" i, no abandonant el superlatiu, afegeix, encara, que "una crítica civilíssima".

Es veu ben bé que això del superlatiu és molt del gust del Prologuista i que li va la mar de bé per introduir brill enlluernador als pensaments tal vegada generats en forma més planera, sense una graduació precisa pel que fa a la possibilitat de comparances. Encara que cal reconèixer que sense el recurs fàcil del superlatiu, també sap mantenir el to hiperbòlic de la seva prosa laudatòria.

J. Carner. Dibuix de Xavier Nogues.

Però vet ací que, fent una passa endavant i deixant córrer sens traves la seva vis poètica, feta més d'intuïcions que de raonament eixut, no titubeja a vaticinar que en un futur molt pròxim "hom veurà amb sorpresa quina poderosa i curiosa fornal d'esperit és aquella ciutat, que tants catalans han vist disfressada de grisa i banal".

De l'Elogi de la Colla dels joves lletraferits (i lletraferidors) sabadellencs, i del que veiem que també fa de la Ciutat de Sabadell, passa, per arrodonir convenientment, clàssicament, la cosa, a fer el de la nostra Comarca. Segons ell, l'Empordà i la Plana de Vic -i suposem que les restants comarques catalanes, en no esmentar-les, és que resten a la cua i no poden entrar en l'arriscada comparança

que es proposa de fer- queden pàl·lides si les posem al costat del que es veu que ja de temps ha estat, i del que és encara, el Vallès. Promoguda gràcies a Sabadell al lloc primer del rànking de les unitats geogràfiques que integren Catalunya, la del Vallès, identificada un bon tros arbitràriament amb la Ciutat de Sabadell segons sembla deduir-se de com gira la frase el seu Autor egregi, és "una mica britànica, una mica russa, una mica nord-americana, i no cal dir una mica parisenc". Un sincretisme meravellós, diria jo, com no se'n deuen trobar pas gaires, fronteres enllà, per la vastitud del planeta.

Tan embalat es mostra el paradigma de la Poesia Noucentista en parlar d'aquesta terra i d'aquesta gent -pensem ara en el títol del seu llibre "Bella Terra, Bella Gent"- que, el seu ditrambe desfermat no s'està pas de formular, amb una mena de displicència elegant i el màxim d'aduladora, aquesta màxima gosadia: "Crec que el Vallès ha tingut quatre o cinc Atenes"...

Perplexitat i Sospita

Sí, en llegir totes aquestes coses i les altres que constitueixen el text, tan dens però també tan ben primfilat, del Pròleg carnerià destinat a donar la deguda rellevància a la gesta genial, o una cosa així, dels joves intel·lectuals sabadellencs trencadors de motlles i pressumptes desvetlladors de la ciutadania d'aquest altre costat del Tibidabo, un hom arriba a pensar coses. Home fi, refinat, tan bromista potser com els sabadellencs que li portaven l'esborrany del "llibre" a prologar, tal vegada se'n va pensar una. Humor per humor, ell els havia de superar. I ho faria precisament avalant amb el ditrambe més desfermat l'audaç aventura dels vallesans. És clar que els escriuria el Pròleg que li demanaven. Però en ell no solament es posaria al nivell dels humoristes sabadellencs, als quals batejava com a membres de la "Confraria de l'Humor Suprasensible", sinó que aniria uns quants graus més amunt i haurien de reconèixer-li, si ho captaven, una nova categoria potser impensada o impensable; la d'una veritable i indiscutible genialitat Suprahumorística!

No diré que ens trobem davant d'un cas insigne d'aquell "ir por lana i volver trasquilado", però ens ve la sospita que de quelcom molt a prop d'això es tracta. I que els Trabal i Companyia, si bé van quedar complaguts pel gest del senyor Carner i pel padrinatge que suposava, no van saber treure tot el partit de la facècia Majúscula que el Suprahumorista genial els havia fet, jugant òbviament amb el concepte subtil d'Obvietat. ■

